

BẢO TÀNG PHỤ NỮ VIỆT NAM:

từ những trải nghiệm đến cảm nhận giá trị văn hóa

HOÀNG NHƯ HOA*

Sau 4 năm đóng cửa để chỉnh lý trưng bày, ngày 18/10/2010, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam mở cửa đón khách trở lại và đã nhận được rất nhiều sự quan tâm của khách trong và ngoài nước.

Vẫn là những nội dung trước nhưng được phân tầng, phân cấp rõ hơn, mạch lạc hơn, dễ hiểu hơn, khoa học hơn. Về mặt hình thức, Bảo tàng đã đi theo một hướng mới, tạo ra một gương mặt mới hoàn toàn. Trên con đường hội nhập với khu vực và thế giới, Bảo tàng hướng đến sự đồng bộ trong từng sản phẩm của mình để tạo ra một phong cách riêng, từ đó xây dựng một thương hiệu cho mình.

Hệ thống "màu sắc" được Bảo tàng chọn làm chủ đạo, in dấu ấn lên từng chi tiết lớn, nhỏ tại Bảo tàng: Nội dung trưng bày, hoạt động giáo dục, hoạt động truyền thông... Các hoạt động giáo dục dành riêng cho trẻ em trong phòng khám phá, các sản phẩm giáo dục, tờ gấp, tờ rơi, sách về 10 hiện vật hấp dẫn nhất trong Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam, catalogue giới thiệu về hiện vật trong Bảo tàng... đều mang bản sắc riêng, được thể hiện bằng sắc màu phù hợp. Đặc biệt, Bảo

tàng chú ý đến những chi tiết nhỏ như, đồng phục của cán bộ, sổ ghi cảm tưởng, ghế ngồi cho khách tham quan nghỉ ngơi... tất cả đều sử dụng những màu sắc riêng biệt được quy định theo hệ thống chung.

Với mong muốn đổi thay để thay đổi, đổi thay để vận động, đổi thay để phát triển, đổi thay để hoà nhập; Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam đã dành nhiều tâm huyết và sức người sức của để "mặc thêm" một chiếc áo mới cho mình, làm bật lên giá trị lịch sử và văn hoá của phụ nữ Việt Nam. Hệ thống trưng bày mới ra đời giúp Bảo tàng thực hiện tốt hơn chức năng của một bảo tàng giới, đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của công chúng trong và ngoài nước trong việc tìm hiểu các giá trị lịch sử - văn hoá của phụ nữ Việt Nam, giúp bạn bè quốc tế hiểu toàn diện hơn về đất nước, con người và phụ nữ Việt Nam. Góp phần vào sự nghiệp giáo dục truyền thống cho mọi tầng lớp nhân dân, đặc biệt là việc giáo dục truyền thống yêu nước, trung hậu, đảm đang của các thế hệ phụ nữ Việt Nam cho thế hệ trẻ.

Theo chuyên gia giáo dục bảo tàng Paul Zetter, một bảo tàng mới, hiện đại và thành công thu hút được công chúng phải cùng lúc mang đến cho khách nhiều trải nghiệm khi

* BẢO TÀNG PHỤ NỮ VIỆT NAM

tham quan. Cảm giác trải nghiệm này là sự tương tác của các giác quan con người với hệ thống trưng bày của bảo tàng. Với hệ thống trưng bày mới, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam mong muốn mang lại cho khách một trải nghiệm đa cảm giác từ nhiều góc độ. Riêng mà chung, lạ mà quen. Không chỉ tạo cảm giác thích thú, kích thích sự tò mò của thị giác, mà còn tạo được những rung cảm nhẹ nhàng từ những giác quan khác của khách tham quan. Chính điều này tạo nên dư âm và những trải nghiệm thực tế cho khách trong và ngoài nước khi đến tham quan Bảo tàng.

1- Trải nghiệm không gian và logic

Vẫn là toà nhà 5 tầng nằm ngay trung tâm thủ đô Hà Nội, vẫn là cái nền móng cũ, với thiết kế không gian giếng trời rộng thoáng, nhưng cách bố trí lộ trình tham quan đã tạo cho khách những cảm nhận đa dạng về không gian trong nội thất, trưng bày của Bảo tàng. Cách bố trí rõ ràng, lộ trình theo hình tròn bao quanh giếng trời, đi từ trái sang phải rất rõ ràng. Sự thay đổi không tạo ra cho du khách sự nhàm chán, mà ở mỗi góc, mỗi điểm, khách sẽ được tham quan theo từng cụm hiện vật. Điểm nhấn ở chủ đề *Phụ nữ trong Lịch sử* là, Bảo tàng đã tạo 3 tổ hợp nhỏ: *Nhà tù*, *Cuộc sống thời chiến* và *Cuộc sống trong lòng địa đạo*, tạo cho khách có những cảm giác về không gian chật chội, gò bó của chiến tranh, khác hẳn với không gian thoáng và ấm của phần *Phụ nữ trong gia đình*. Bên cạnh đó, mỗi điểm, mỗi khu vực đều có hệ thống chỉ dẫn là những tấm pano hoặc mũi tên, giúp cho khách dễ dàng đi đúng lộ trình tham quan mà Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam dàn dựng.

2- Trải nghiệm về âm thanh

Không tiếng quạt trần, không tiếng âm thanh lẫn lộn của phố phường. Với thiết kế khép kín, khách đến đây sẽ cảm nhận được rõ âm thanh của những bộ phim trưng bày. Chi tiết như tiếng gõ mõ chùa trong bộ phim về "Lễ bán khoán" vào chùa; tiếng rao, tiếng phố trong bộ phim nói về "Tiếng nói người trong cuộc" của những người phụ nữ bán hàng rong; giọng đọc truyền cảm của bộ

phim về "Những nhân vật lịch sử"; lời tâm sự về số phận, cuộc đời của những người phụ nữ trong "Chân dung phụ nữ đương đại", tiếng một người phụ nữ dân tộc hướng dẫn khách cách dệt vải... Khi xuống đến phòng khám phá dành cho trẻ em, khách có thể nghe rõ tiếng tích tắc của đồng hồ đếm ngược trong trò chơi "Ô chữ bí ẩn" dành cho các em... Điều này làm cho khách bớt đi cảm giác trầm mặc cố hữu khi đến với Bảo tàng. Những âm thanh của cuộc sống vẫn thấy trong bảo tàng, nơi mà công chúng thường lầm tưởng là chỉ dành cho những cái cũ kỹ, cổ hủ... Và, chính những âm thanh, dù ít, vẫn tạo cho khách một cảm nhận rõ ràng, chân thật hơn hết về sự vận động của lịch sử và cuộc sống...

3- Trải nghiệm vận động cơ thể

Đâu đó trong Bảo tàng vẫn có những dòng chữ: Không sờ vào hiện vật. Đó là những hiện vật lịch sử, độc bản nên đây là một yêu cầu tất yếu trong công tác bảo quản hiện vật của tất cả các bảo tàng trong và ngoài nước. Nhưng, với những hiện vật có giá trị văn hoá, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam trưng bày theo phong cách mở. Và, đôi chỗ, Bảo tàng dành một không gian nhỏ cho khách có thể tương tác với hiện vật. Khách có thể tự học và thực hành cách quấn khăn Piêu của người Thái, hay có thể chụp hình cùng với bộ trang phục cưới của cô dâu Dao đỏ... Phần thời trang, các bộ trang phục truyền thống của các tộc người được trưng bày tự nhiên, cho khách có thể nhìn ngắm hoặc sờ vào để cảm nhận những hoa văn trên trang phục đó.

4- Trải nghiệm về hình ảnh

Có thể nói, đây là phần thay đổi lớn nhất, mang tính đột phá và khác biệt của Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam. Hệ thống sắc màu được sử dụng đồng bộ trong khắp Bảo tàng. Màu sắc được dùng cho từng phần trưng bày lớn đến các phần nhỏ. Nhìn vào màu sắc, khách có thể biết nội dung của nó là gì: các màu được lựa chọn làm màu sắc biểu trưng như, màu đỏ tươi tượng trưng cho hôn nhân, màu cam tượng trưng cho sinh đẻ, màu xanh lá mạ tượng trưng cho cuộc sống gia đình, màu ghi

là màu chủ đạo tượng trưng cho lịch sử, màu hồng tím là màu chủ đạo tượng trưng cho thời trang... Có thể nói, đây là cách thức mới mà Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam dám đi tiên phong. Bên cạnh hệ thống màu sắc thì cách sử dụng các băng ghi hình, ảnh được đặt cùng một kích thước, treo cùng một độ cao đồng nhất ở cả 3 chủ đề trưng bày, tạo ra một nguyên tắc riêng của Bảo tàng. Đặc biệt, hệ thống ánh sáng được đầu tư lớn, tạo được những khối nhấn cho trưng bày, hướng khách tập trung vào từng hiện vật.

5. *Trải nghiệm về tương tác nhóm và cá nhân*

Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam đặt hệ thống ghế nghỉ cho khách cùng màu với từng nội dung trưng bày và được bố trí tạo điều kiện thuận lợi cho khách có không gian nghỉ ngơi và trò chuyện, trao đổi. Có một không gian nhỏ để khách có thể nghe, đọc những bức thư thời chiến, hồi tưởng lại quá khứ.

Bên cạnh những trải nghiệm cho khách trong hệ thống trưng bày thường xuyên, Bảo tàng xây dựng một phòng khám phá dành cho đối tượng là trẻ em từ 5 đến 15 tuổi. Cách thiết kế và bố trí màu sắc rực rỡ hơn hệ thống trưng bày. Bảo tàng đầu tư cho các hoạt động tại đây vừa mang tính vui chơi, vừa mang tính giáo dục. Tại đây, các em cùng gia đình có thể cùng chơi những trò chơi vận động, cùng chơi những trò chơi tư duy, cùng rèn luyện kỹ năng sống... Đây là một không gian mới dành riêng cho trẻ em khi các em đến với Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam.

Những trải nghiệm đa cảm giác này góp phần không nhỏ vào việc giúp khách tham quan hiểu được ý nghĩa cũng như những giá trị văn hoá của dân tộc Việt Nam. Không phải chỉ bây giờ, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam mới góp phần vào sự nghiệp bảo tồn văn hoá của phụ nữ và dân tộc. Từ ngàn xưa, phụ nữ Việt Nam bao giờ cũng giữ vai trò quan trọng và tích cực trong việc tạo dựng, gìn giữ, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống. Bản sắc văn hoá Việt Nam là những giá trị bền vững, được vun đắp nên qua lịch sử đấu tranh dựng nước và giữ nước. Đó là lòng yêu

nước, ý chí tự cường dân tộc, đức tính cần cù sáng tạo trong lao động, tính giản dị, khiêm tốn trong lối sống, sự tinh tế trong ứng xử, trọng nghĩa tình, đạo lý... Bản chất của các giá trị văn hoá đầu tiên gắn với người phụ nữ chỉ là những hoạt động trong cuộc sống hàng ngày, trong công việc gia đình, trong ruộng nương, trong vai trò làm mẹ. Nó được sáng tạo từ nhu cầu cần thiết cho cuộc sống. 54 tộc người là 54 vẻ đẹp. Phụ nữ là người chăm lo đời sống cho gia đình, nên họ là những người tự dệt ra vải lụa, tạo ra màu sắc, tự cắt may theo kiểu cách của mình, người phụ nữ đã thể hiện tâm hồn, tình cảm, nhận thức về tự nhiên và xã hội trên các sản phẩm mà họ làm ra. Sức sáng tạo có thể nói là hết sức kì diệu. Người phụ nữ không ngừng sáng tạo suốt nhiều thế kỉ, truyền lại cho con gái mình, để bây giờ khi nhìn vào màu sắc, hoa văn và kĩ thuật của từng bộ trang phục truyền thống, chúng ta có thể biết đó là trang phục của tộc người nào... Có thể nói, trên cả lĩnh vực văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần, người phụ nữ Việt Nam đã biểu lộ sức sống dẻo dai, tinh thần dân tộc đậm đà, sức sáng tạo tinh tế và năng khiếu thẩm mỹ đặc biệt.

Ngày nay, trong thời đại công nghiệp hóa-hiện đại hóa đất nước, khi chúng ta mở cửa để hội nhập với thế giới, thì việc khẳng định "cái tôi", khẳng định bản sắc riêng của Việt Nam là vấn đề quan trọng. Do vậy, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống là nhiệm vụ của toàn xã hội, của toàn dân, trong đó có sự đóng góp tích cực của các thế hệ phụ nữ Việt Nam. Bằng việc đổi mới, bằng việc tạo cho khách tham quan những cảm giác tự nhiên, giúp khách dễ dàng hiểu và tiếp nhận các giá trị văn hoá và lịch sử của phụ nữ Việt Nam nói chung, của dân tộc Việt Nam nói riêng từ nhiều góc độ, Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam đang góp mình vào công cuộc gìn giữ, trao truyền và mở rộng, kết nối những giá trị này một cách tích cực bằng tất cả tâm huyết của mình. Tiếp cận với thế giới để thế giới hiểu mình. Đó là mong muốn của Bảo tàng Phụ nữ Việt Nam./.

H.N.H